

☐ **SUNNUNTAI** 3. tammikuuta on jälleen kristillisen almanakkamme mukaan kynttilänpäivä ja ensi tiistai on sitten Runebergin päivä.

Törmäsimme näihin molempiin nimikkopäiviin jo vuosi sitten tutkailllessani ystävämme Johan Ludvig Lorentsinpoika Runebergin syntymäpäivästä esitettyjä väittämiä, oliko Runebergien esikoinen todella syntynyt sen vuoden 5:ntenä helmikuuta, joka silloin a.D. 1804 oli sunnuntai. Kun helmikuun ensimmäinen sunnuntai kaiken lisäksi on kynttilänpäivä, tunsin tarvetta tutkia, mitkä ovat juhlapäivämme synnyttävät.

☐ ☐ ☐

☐ **VANHAT** almanakat kertoivat itse nimityksestä, ikituore "Iso musta" eli vanha tietosanakirja taustasta.

Taustat ensin, hakusana on kynttilämessu, "Ison mustan" mukaan Jeesuksen temppeliin tuomisen ja Marian puhdistamisen muistojuhla, jota katolisessa kirkossa vietetään helmikuun 2. päivänä. Sittemmin sitä on ruvettu Suomessa viettämään seuraavana sunnuntaina.

Alkuna kynttilänpäivä olisi saanut (tietokirja sanoo asian ehdollisesti) helmikuussa vietetystä pakanallisesta "februaria juhlasta", jonka aikana roomalaiset uhrasivat puhdistus- ja sovitussuhreja jumalilleen ja vainajilleen ja kulkivat kynttilät tai tulisoihdut käsissään.

Länsimailla juhlaa kerrotaan vietetyn jo 490-luvulla ja v. 542 määräsi keisari Justinianus I sen yleisesti vietettäväksi. Katolisessa kirkossa tuli tavaksi vihkiä silloin kirkolliseen käytäntöön määrätty kynttilät koko vuotta varten.

☐ ☐ ☐

☐ **VIISAS** apuprofeettani, jos näin saan sanoa oppineesta asiantuntijastani, kun on näin uskonnollinen asiakin kysy-

Kynttelinpäivä Panu — Kyndelsmessodagen

myksessä, kertoi kynttilä-sanan etymologiasta. Kyndelsmessan sanaosa **kyndel** esiintyy ruotsin ja norjan murteissa merkityksessä 'soihtu'. Islannissa **kyndill** tarkoittaa edelleen 'kynttilää'. Kantaverbi on **kynda** = 'sytyttää'.

Ja latinaanhan se lopuksi johtaa, sillä **kyndelsmässa** on käännöslainaa latinan ilmaisusta **missa candelarum** (candelaria, kynttilämessun päivä). Kandelaaberi, monihaarainen kynttilänjalja!

Almanakoistani vanhin on suomenkielinen vuodelta 1822, ja siinä on Februius-kuukauden Helme-Kuun 2. lauantai **Kyntil.päivä** (vanhoiin raamatunkirjaimin), kun taas sunnuntain, 3:nnen, kohdalle on prantätty **Septuages.** (ima).

Vuoden 1833 ruotsinkielisessä almanakassa on 2. päivä jälleen lauantai, mutta siihenpä onkin painettu **Maria Kyrkogång** eli siis Marian kirkotellun päivä, kirkottelustahan sitä kauan puhuttiin, "puhdistumisen" muistojuhla. Näin näyttää olleen myös 1838, jolloin Februiuksen 2. oli perjantai.

☐ ☐ ☐

☐ **1852** on "allakkani" taas suomenkielinen, edelleen rinnan Februius ja Helme-Kuun 1. päivä on sunnuntai ja samalla Brigitan päivä, 4:s sunnuntai loppiaisesta (isolla kirjaimella) ja 2. päivä maanantai on siinä **Kynttil.päivä**, "Oulun Horisontin jälkeen".

Näin näyttää jatkuneen 1860-luvulle saakka, ja v. 1862 on **Kyntil.P.** jälleen sunnuntai, kun sensijaan samanaikaisissa ruotsinkielisissä **Almanack**'eissa on merkintä **Mar.Kyrk.**, siis kirkottelun päivä.

1865 esiintyy sitten vihdoin ruotsiksi Kyndelsm. d. Samassa almanakassa on kuitenkin 2. päivä helmikuuta edelleen merkitty **Mar.kyrk.** Vuotta myöhemmin, 1866, on myös suomalaisessa almanakassa helmikuun ensimmäinen sunnuntai merkitty **Kyntil.p.**, mutta sama merkintä on painettu myös 2. päivän, perjantain, kohdalle.

Mikä lie määräys ollut, mutta 1870-luvun suomenkielisissä almanakoissa näyttää **se** ensimmäinen sunnuntai vakiintuneen Kynttilänpäiväksi (luultavasti isokirjaimisena vielä), mutta 2. päivä vaikka arkipäivä, säilyttää nimensä esiintyen sitten 1874 suomeksikin näin: **Maark.kirk.käy.** (ntp.)

Koko 1870-luku jatkui näin, vieläpä pitkän hyppäyksen jälkeen vuoteen 1897 totean, että ruotsinkielisessä, nyt Almanack, 2. helmikuuta on kirkottelupäivä ja ensimmäinen sunnuntai kynttilämessun päivä.

Suomenkielisessä almanakassa 1912, isäni peruja, on sekä 2. helmikuuta että kuukauden ensimmäinen sunnuntai merkitty **kynttelinpäiväksi**. Sensijaan viimeisten armonvuosien almanakoissa on vain helmikuun 1. sunnuntai kynttilänpäivä.